

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

THE INNOVATION ECONOMY

Electronic Scientific and Practical Journal

2025 / 2

@QMI_Instituti

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225 - uy

www.kstu.uz
www.ojs.qmii.uz

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

3-jild
2-son
iyun, 2025

June 2025
Volume 3
Number 2

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

THE INNOVATION ECONOMY
Electronic Scientific and Practical
Journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.qmii.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi o'rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qarshi davlat texnika universiteti

Mas'ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Qarshi davlat texnika universiteti

Texnik muharrir:

F.F.Haqqulov, PhD

Qarshi davlat texnika universiteti

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko'chasi 225-uy

Tel.: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@qmii.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko'rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Овчиников Виктор Николаевич – i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Солодовников Сергей Юревич – i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Сидилов Виктор Александрович - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Шевченко Игорь Викторович - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullayevich - i.f.d., professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Samandarzoda Iskandar Hakim - i.f.d., i.f.d., professor (SH.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Гибатуллин Артур Артурович Национальный исследовательский университет Московский энергетический институт

Войнаш Сергей Александрович Казанский приволжский (федеральный) университет

Пуляева Валентина Николаевна Финансовый университет при Правительстве РФ

Морковкин Дмитрий Евгеньевич Финансовый университет при Правительстве РФ

Садриддинов Манучехр Исмолиддинович Международный университет туризма и предпринимательства Таджикистана, Душанбе

Перская Виктория Вадимовна директор Института исследований международных экономических отношений, Финансовый университет при Правительстве РФ

Молчанов Игорь Николаевич Профессор экономического факультета. Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова

Басова Мария Михайловна Заместитель декана факультета налогов, аудита и бизнес-анализа Финансовый университет при Правительстве РФ

Чупин Александр Леонидович Заместитель декана экономического факультета Российский университет дружбы народов имени П.Лумумбы

Незамайкин Валерий Николаевич Профессор кафедры финансов и кредита Российский государственный гуманитарный университет

Никонорова Алла Владимировна Доцент кафедры экономической теории Финансовый университет при Правительстве РФ

Дмитриева Ольга Александровна Доцент кафедры налогов и налогового администрирования факультета налогов, аудита и бизнес-анализа Финансовый университет при Правительстве РФ

Швец Юрий Юрьевич Лаборатория управления инновациями, Институт проблем управления Российской академии наук

Колосова Елена Валерьевна Лаборатория управления инновациями, Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Bozorov Orifjon Shodiyevich – t.f.n., dotsent

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Vaxabov Abduraxim Vasikovich – i.f.d., professor

Hakimov Obidjon Arzikulovich – i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich- i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna- i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna-i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg'unovich -i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazliddin Baxadirovich- i.f.n., dotsent

Xo'jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

June 2025

Volume 3

Number 2

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

Iqtisodiyot va menejmentda sun'iy intellekt va kompyuter texnologiyalari

Meliyeva Nargiza Eshboyevna

Искусственный интеллект и компьютерные технологии в экономике и управлении

Мелиева Наргиза Эшбоевна

Artificial intelligence and computer technologies in economics and management

Meliyeva Nargiza Eshboevna

Received: May 12, 2025 Revised: May 16, 2025 ■ Accepted: May 19, 2025 ■ Published Online: June 1, 2025

- **Annotatsiya: Ushbu** maqolada sun'iy intellekt texnologiyasining biznes jarayonlarini boshqarish tizimlarini o'zgartirish, boshqaruv qarorlarini qabul qilish va iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida tashkilotlar boshqaruvini takomillashtirishga ta'sirining o'ziga xos xususiyatlari bo'yicha tadqiqot natijalari keltirilgan. Zamonaviy iqtisodiyot va menejmentda sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishiga sabab bo'lgan omillar aniqlangan. Tashkilotlarni boshqarish faoliyatida sun'iy intellekt texnologiyasi ta'sirining asosiy yo'nalishlari tahlil qilinadi.
- **Kalit so'zlar:** O'zbekiston iqtisodiyoti, sun'iy intellekt, raqamli transformatsiya, avtomatlashtirish, samaradorlik, resurslarni boshqarish, raqobatbardoshlik, yangi ish o'rinlari, kadrlar tayyorlash, huquqiy muammolar.
- **Аннотация:** В статье представлены результаты исследования специфики влияния технологий искусственного интеллекта на трансформацию систем управления бизнес-процессами, принятие управленческих решений и совершенствование управления организациями всех отраслей экономики. Выявлены факторы, обусловившие развитие технологий искусственного интеллекта в современной экономике и управлении. Проанализированы основные направления влияния технологий искусственного интеллекта на управление организациями.
- **Ключевые слова:** Экономика Узбекистана, искусственный интеллект, цифровая трансформация, автоматизация, эффективность, управление ресурсами, конкурентоспособность, новые рабочие места, обучение, правовые вопросы.
- **Abstract: This** article presents the results of research on the specific features of the impact of artificial intelligence technology on changing business process management systems, making management decisions, and improving the management of organizations in all sectors of the economy. The factors that led to the development of artificial intelligence technologies in modern economics and management are identified. The main areas of influence of artificial intelligence technology on the management of organizations are analyzed.

- **Key words:** Economy of Uzbekistan, artificial intelligence, digital transformation, automation, efficiency, resource management, competitiveness, new jobs, training, legal issues.

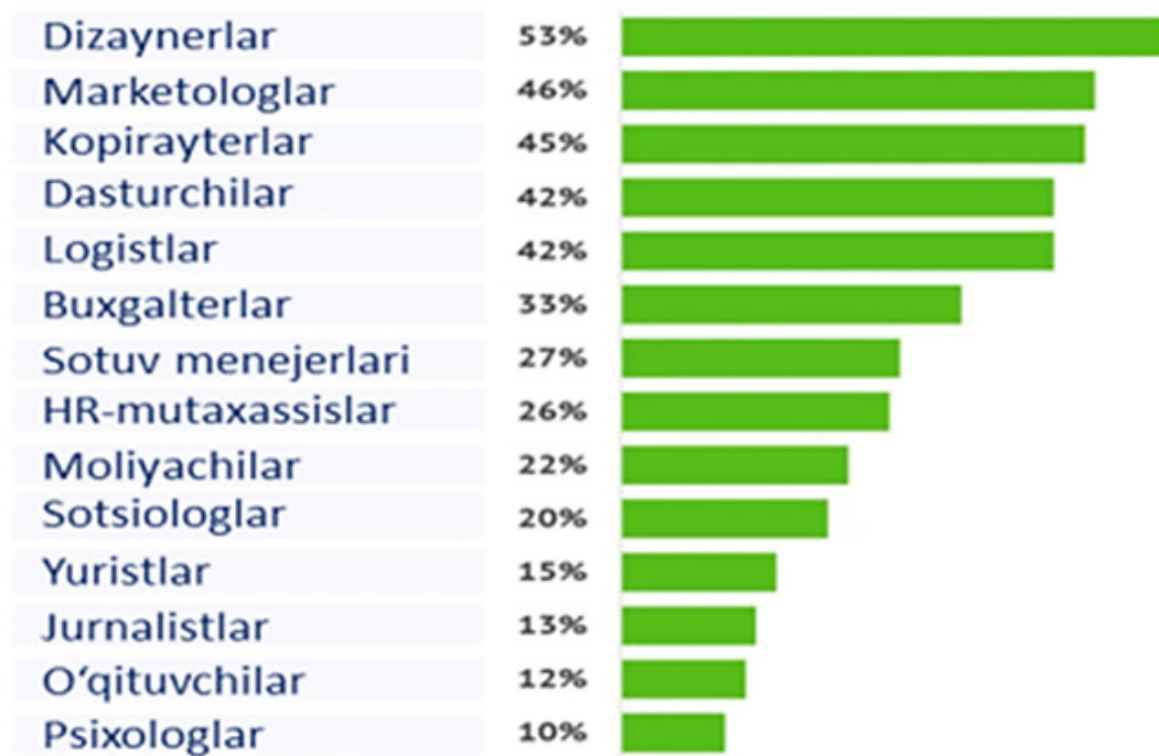
KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy jarayonlar globallasuvi va raqamlashuvi sharoitida sun'iy intellekt (AI) va kompyuter texnologiyalari iqtisodiyot va menejment sohasida paradigmatic o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Mazkur texnologiyalar iqtisodiy qaror qabul qilish, strategik rejalashtirish, resurslarni optimal taqsimlash va biznes jarayonlarni transformatsiya qilish kabi sohalarda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Sun'iy intellekt texnologiyalari raqamli iqtisodiyotda muhim rol o'ynaydi va biznes jarayonlarini optimallashtirishdan tortib, yangi innovatsiyalarni yaratishgacha bo'lgan keng ko'lamli ta'sirga ega. Ushbu maqolada biz sun'iy intellektning raqamli iqtisodiyotdagi o'rnini, uning afzalliklari va muammolariga to'xtalib o'tamiz. Sun'iy intellekt va raqamli iqtisodiyot. Sun'iy intellekt - bu kompyuter tizimlarining inson aqliy faoliyatini takrorlash qobiliyatidir. Ushbu texnologiyalar yordamida katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash va qaror qabul qilish jarayonlari dasturiy ta'minot, ma'lumotlar bazalari

va tahliliy vositalar orqali avtomatlashtiriladi. Raqamli iqtisodiyot internet va axborot texnologiyalariga asoslangan iqtisodiy tizimlarni nazarda tutadi. U ko'pgina iqtisodiy faoliyatni raqamli formatda amalga oshiradi. Sun'iy intellektning afzalliklari.

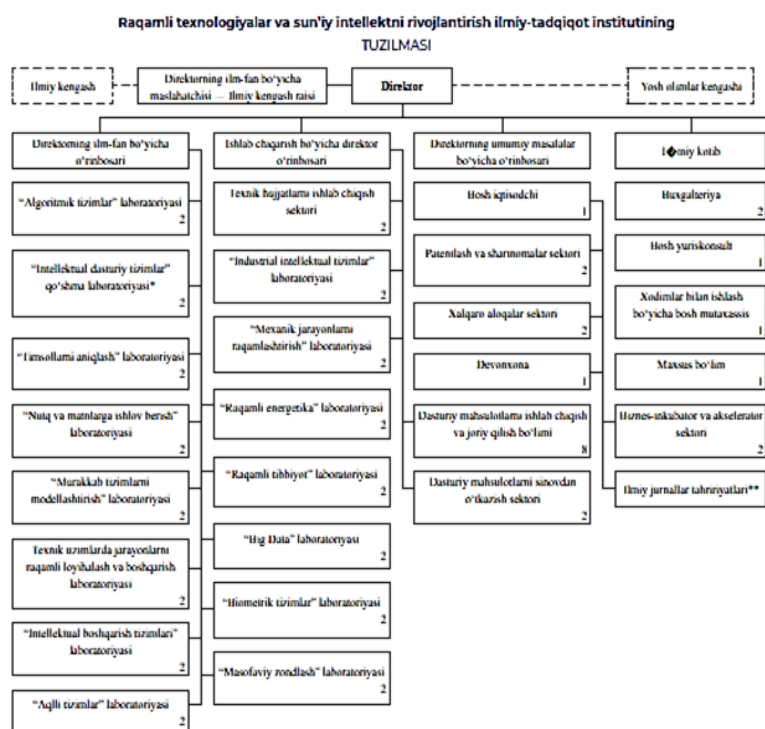
TAHLIL VA NATIJALAR

Sun'iy intellekt monoton va takrorlanuvchi vazifalarni avtomatlashtirish orqali ishchi kuchini tejaydi va samaradorlikni oshiradi. Masalan, mijozlarga xizmat ko'rsatish bo'yicha chatbotlar, avtomatik moliyaviy hisobotlar, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish bu sohada keng qo'llaniladi. 2024 - yilning birinchi yarmida jahon moliya bozorida avtomatlashtirilgan savdo hajmi 70 foizga yetdi. Sun'iy intellekt texnologiyalari moliyaviy firibgarlikni aniqlashda samarali yordam beradi. Banklar va moliya institutlari sun'iy intellekt yordamida firibgarlikni aniqlash samaradorligini 50 foizga oshirmoqda.

Sun'iy intellekt egallashi mumkin bo'lgan kasblar

1-rasm. Sun'iy intellekt egallashi mumkin bo'lgan kasblar

2-rasm. Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt ilmiy tadqiqot institutining tuzilmasi

Sun'iy intellekt yordamida reklama va marketing kompaniyalarini individuallashtirish darajasi oshdi. 2024 - yilning birinchi yarmida individual reklama xarajatlari global reklama xarajatlarning 60 foizini tashkil etdi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi yangi ish o'rinlarini yaratadi. Misol uchun, 2024 - yilning birinchi yarmida sun'iy intellekt texnologiyalari bilan bog'liq ish o'rinlari soni global miqyosda 10 foizga oshadi. Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanadigan startaplar soni yildan-yilga ortib bormoqda. 2024 - yilning birinchi yarmida AI bilan bog'liq startaplar global startap bozorining 25 foizini tashkil etdi. So'nggi yillarda O'zbekiston sun'iy intellekt (AI) sohasida sezilarli yutuqlarga erishmoqda. Texnologik innovatsiyalarga qiziqish ortib borayotganligi va raqamli transformatsiyani ko'rish bilan mamlakat turli sohalarda taraqqiyotga erishish uchun sun'iy intellektdan foydalanmoqda. Ushbu maqola O'zbekistondagi sun'iy intellektning hozirgi holati, uning qo'llanilishi, oldinda turgan muammolar va imkoniyatlarni o'rganadi.

O'zbekistonda sun'iy intellektni joriy etish kengroq global tendentsiyani aks ettiradi, bunda mamlakatlar Alning iqtisodiy rivojlanishni oshirish, davlat xizmatlarini yaxshilash va ijtimoiy muammolarni hal qilish imkoniyatlarini tobora ko'proq tan olishmoqda. O'zbekiston hukumati sun'iy intellektni o'zining milliy strategiyalariga integratsiya qilish majburiyatini namoyish etdi va ushbu texnologik taraqqiyotni qo'llab-quvvatlash bo'yicha siyosat va tashabbuslar ustida faol ishlamoqda. Sun'iy intellekt raqamli iqtisodiyotning ajralmas qismi bo'lib, iqtisodiy jarayonlarni yanada

samaraliroq va individuallashtirishga yordam beradi. Biroq, sun'iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirish va ulardan keng foydalanish bilan bog'liq muammolarni hisobga olish kerak.

AI texnologiyalarining ijobiy ta'siri ma'lumotlar maxfiyligi, bandlik, texnologik qaramlik va axloqiy masalalarni hal qilish orqali maksimal darajada oshirilishi mumkin. Raqamli iqtisodiyotning kelajagi sun'iy intellekt bu qiyinchiliklarni qanday yengib o'tishi va yangi imkoniyatlar yaratishi bilan chambarchas bog'liq. O'zbekistonda sun'iy intellektning yuksalishi raqamli transformatsiya va texnologik rivojlanish yo'lidagi muhim qadamdir. Qiyinchiliklar saqlanib qolayotgan bo'lsa-da, mamlakatning sun'iy intellektni turli sohalarga integratsiya qilish majburiyati iqtisodiy o'sish, davlat xizmatlarini yaxshilash va hayot sifatini yaxshilash uchun istiqbolli imkoniyatlarni taqdim etadi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari iqtisodiy tahlil uchun yangi metodologik imkoniyatlarni taqdim etadi. Jumladan:

Neyron tarmoqlar asosidagi ekonometrik modellashtirish - standart chiziqli usullardan farqli o'laroq, iqtisodiy ko'rsatkichlar orasidagi murakkab nochiqliq bog'liqliklarni aniqlash imkonini beradi.

Chuqur o'qitish algoritmlari (Deep Learning) - makroiqtisodiy trendlarni prognozlashtirishda yuqori aniqlik ta'minlaydi.

Bayes statistikasi va ehtimollik nazariyasi asosidagi sun'iy intellekt modellari - iqtisodiy noaniqlik sharoitida qaror qabul qilishning nazariy asosini tashkil etadi.

Agent asosidagi modellashirish (Agent-based modeling) - iqtisodiy sub'ektlarning o'zaro ta'sirini va umumiy iqtisodiy tizimlardagi emergent xususiyatlarni o'rganish imkonini beradi. Sun'iy intellekt korxonalarda boshqaruv paradigmasini tubdan o'zgartirmoqda:

Korxona resurslarini rejalashtirish tizimlari (ERP) evolyutsiyasi - sun'iy intellekt algoritmlarini integratsiyalashgan holda korxona resurslarini optimal taqsimlash samaradorligining sezilarli darajada oshishi.

Transaksiyon xarajatlarning minimallashtirish - shartnomalarni tuzish, nazorat qilish va ijrosini ta'minlash xarajatlarning avtomatlashtirish tufayli pasayishi.

Innovatsion biznes modellari generatsiyasi - sun'iy intellekt asosida yangi qiymat yaratish mexanizmlarining shakllanishi. Axborot assimetriyasi darajasining pasayishi - bozor ishtirokchilari o'rtasida ma'lumotlarga asimmetrik kirish imkoniyatining kamayishi.

Milliy va global iqtisodiyotga sun'iy intellektning ta'siri quyidagi jihatlarida namoyon bo'lmoqda:

Iqtisodiy o'sish determinantlarining transformatsiyasi - an'anaviy ishlab chiqarish omillaridan (mehnat, kapital) raqamli aktivlar va intellektual kapital dominantligiga o'tish.

Amaliy iqtisodiy siyosat instrumentariylarining modernizatsiyasi - sun'iy intellekt asosida monetar va fiskal siyosat samaradorligini oshirish.

Mehnat bozori strukturasi qayta taqsimlanishi - ayrim kasblarning yo'qolishi va yangi kompetensiyalar talab qiladigan faoliyat turlarining paydo bo'lishi.

Iqtisodiy tsikllarning modifikatsiyasi - sun'iy intellekt asosidagi bashorat tizimlari yordamida iqtisodiy krizislarni oldindan aniqlash va ularning salbiy oqibatlarini yumshatish.

Moliya sohasida sun'iy intellekt qo'llanilishi quyidagi yo'nalishlarda rivojlanmoqda:

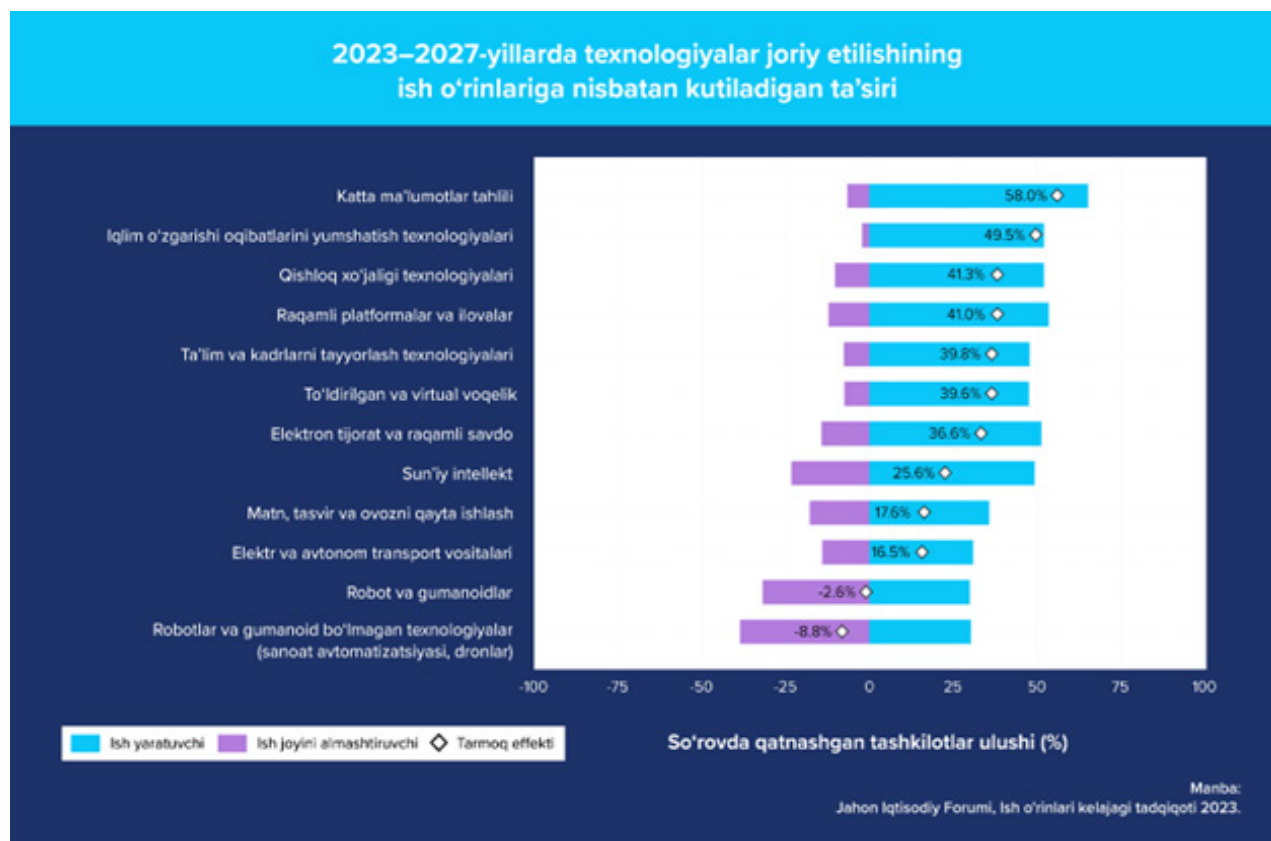
Algoritmik treyding evolyutsiyasi - yuqori chastotali savdo algoritmlaridan chuqur o'qitish usullari asosidagi prediktiv moliyaviy modellashirish tizimlariga o'tish.

Kredit skoringi metodologiyasining kontseptual o'zgarishi - an'anaviy statistik modellardan ko'p omilli neyron tarmoqlarga asoslangan kredit risk baholash tizimlariga transformatsiya.

Neo-klassik iqtisodiy nazariyaning modifikatsiyasi - ratsional agent tushunchasidan adaptiv intellektual agent tushunchasiga o'tish.

Institutsional iqtisodiyot nazariyasining rivojlanishi - sun'iy intellekt kontekstida transaktsion xarajatlarni, mulkiy huquqlar va institutsional o'zgarishlar nazariyasining yangilanishi.

Iqtisodiy dinamika modellarining takomillashuvi - murakkab tizimlar nazariyasi va sun'iy intellekt metodlarining integratsiyasi asosida iqtisodiy dinamikaning yangi modellarini ishlab chiqish.

3-rasm. AI texnologiyalarining ijobiy ta'siri

Qaror qabul qilish nazariyasining transformatsiyasi - noaniqlik sharoitida qaror qabul qilishning yangi algoritmik yondashuvlari asosida iqtisodiy qaror qabul qilish nazariyasining rivojlanishi.

Boshqaruv nazariyasi va amaliyotida sun'iy intellekt quyidagi o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda:

Strategik menejmentning intellektuallashuvi - strategik qarorlar qabul qilish jarayonini qo'llab-quvvatlashda sun'iy intellekt asosidagi analitik instrumentariylarning keng qo'llanilishi.

Biznes jarayonlarni boshqarish metodologiyasi evolyutsiyasi - sun'iy intellekt asosida biznes jarayonlarni dinamik optimalashtirishning yangi yondashuvlari.

Innovatsion menejment transformatsiyasi - innovatsion g'oyalarni generatsiyalash va baholash uchun sun'iy intellekt algoritmlarini qo'llash.

Bilimlarni boshqarish tizimlarining yangi avlodi - tashkiliy bilimlarni saqlash, uzatish va generatsiya qilishning intellektual tizimlarini rivojlantirish.

Sun'iy intellekt va kompyuter texnologiyalari iqtisodiyot va menejment sohasida paradigmatic o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Mazkur texnologiyalar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki iqtisodiy tizimlarning strukturasi, iqtisodiy nazariyalarning konseptual asoslarini va boshqaruv metodologiyasini ham transformatsiya qiladi. Kelajakda sun'iy intellekt texnologiyalarining yanada chuqurroq integratsiyasi iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish, resurslarni optimal taqsimlash va yangi qiymat yaratish mexanizmlarini takomillashtirish imkonini beradi.

Istiqbolda iqtisodiyot va menejment sohasida sun'iy intellekt qo'llanilishining quyidagi yo'nalishlari ustuvor ahamiyat kasb etadi: kvant hisoblash va sun'iy intellekt integratsiyasi asosida yangi iqtisodiy modellashtirish paradigmalarining rivojlanishi; neyromorfik hisoblash asosida adaptiv iqtisodiy qaror qabul qilish tizimlarini yaratish; sun'iy umumiy intellekt (AGI) texnologiyalarining iqtisodiy tizimlarda qo'llanilishi; makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda sun'iy intellekt algoritmlaridan foydalanish.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

1. **Meliyeva Nargiza Eshboevna Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi / Мелиева Наргиза Эшбоевна Преподаватель Института предпринимательства и педагогики им. Денова / Melieva Nargiza Eshboevna Teacher, Institute of Entrepreneurship and Pedagogy Denova**

► meliyevanargiza906@gmail.com

■ <https://orcid.org/0009-0002-4200-255X>

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. Nazarov, A. (2021). Sun'iy intellekt va uning iqtisodiyotdagi o'rni. Tashkent: "Iqtisodiyot va Statistika" nashriyoti.
 - [2]. Mustafae, R. (2020). Raqamli iqtisodiyot va sun'iy intellektni qo'llash. Tashkent: "Fan va Texnologiya" nashriyoti.
 - [3]. Tursunov, Sh. (2020). Sun'iy intellekt va innovatsion iqtisodiyot. Toshkent: "Innovatsiya va Texnologiya" nashriyoti.
 - [4]. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2017). Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future. W. W. Norton & Company.
 - [5]. Agrawal, A., Gans, J., & Goldfarb, A. (2018). Prediction Machines: The Simple Economics of Artificial Intelligence. Harvard Business Review Press.
 - [6]. Manyika, J., et al. (2017). A Future that Works: Automation, Employment, and Productivity. McKinsey Global Institute.
 - [7]. Deloitte Insights. (2020). The AI Dossier: Driving Value in Financial Services, Retail, and Manufacturing with Artificial Intelligence.
 - [8]. Rahimov, A. (2020). O'zbekiston iqtisodiyotida sun'iy intellektning rivojlanish imkoniyatlari. "Iqtisodiy tadqiqotlar" ilmiy jurnali, 12(4), 100-111.
 - [9]. Mamasoatov, D. (2023). Tadbirkorlik subyektlari eksportida raqamli platformalardan foydalanish strategiyalari.
 - [10]. World Economic Forum. (2018). The Future of Jobs Report 2018. Geneva: World Economic Forum
- Internet resurslar
- [ZiyoNET](#) Библиотека
 - [uzsmart.uz](#)